

Nr 15.

Bevillningsutskottets betänkande i anledning av väckta motioner om beredande av skattelindring för folkets hus- och folkets parkföreningar.

(2:a avd.)

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 146 av herr *Birger Andersson* m. fl. och II: 231 av herr *Odhe* m. fl. har hemställts, »att riksdagen måtte besluta skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan om skyndsamt utredning beträffande frågan, vilka ändringar som behöva vidtagas i gällande skattelagar *dels* för att folkets hus- och folkets parkföreningar skola i fråga om skattskyldighet och skatteberäkning bliva hänförliga till sådana juridiska personer, som enligt nu gällande bestämmelser ha att erlægga statlig inkomst- och förmögenhetsskatt samt värnsskatt med 13,5 % av det beskattningsbara beloppet, *dels* för att dylika föreningar tillhöriga byggnader skola bliva undantagna från skatteplikt till fastighetsskatt».

Beträffande motiveringen för detta yrkande får utskottet, i den mån redogörelse härför ej lämnas i det följande, hänvisa till motionen I: 146.

Förening med ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom att idka ekonomisk verksamhet må enligt 1 § första stycket lagen den 22 juni 1911 (nr 55 s. 1) om ekonomiska föreningar kunna varda registrerad såsom ekonomisk förening. I andra stycket av nämnda lagrum sägs vidare, att vad sålunda stadgats skall ock gälla om förening, som genom idkande av handel eller annan verksamhet, varmed följer skyldighet att föra handelsböcker, vill vinna annat ändamål än främjande av medlemmarnas ekonomiska intressen.

Enligt 18 § 1 och 2 mom. förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt utgår den statliga inkomst- och förmögenhetsskatten för flertalet skattskyldiga juridiska personer efter visst årligen bestämt procenttal av ett i nämnda författningsrum angivet grundbelopp (bottensskatt). Bottensskattens grundbelopp utgör för svenska ekonomiska föreningar 10 procent av det beskattningsbara beloppet samt för ideella föreningar 5 procent av det beskattningsbara beloppet. Alltsedan budgetåret 1940/41 har bottensskatten uttagits med 200 procent för ekonomiska föreningar och med 150 procent för ideella föreningar. Inkomst- och förmögenhetsskatten har sålunda sedan sistnämnda

budgetår för ekonomiska föreningar utgjort 20 procent av det beskattningsbara beloppet och för ideella föreningar 7,5 procent av samma belopp.

Förutom inkomst- och förmögenhetsskatt har under de senare åren till staten utgått en särskild värnskatt. Denna skatt utgör för närvarande för ekonomiska föreningar 12 procent av det beskattningsbara beloppet och för ideella föreningar 6 procent av samma belopp.

Enligt nu gällande beskattningsgrunder utgör sålunda den sammanlagda statsskatten för ekonomiska föreningar 32 procent och för ideella föreningar 13,5 procent av det beskattningsbara beloppet.

Enligt 5 § 1 mom. kommunalskattelagen undantagas från skatteplikt till fastighetsskatt bl. a. nykterhetsföreningars byggnader, därest byggnaderna äro avsedda för nämnda förenings verksamhet såsom sådana.

I en den 20 januari 1944 till finansdepartementet inkommen framställning har *styrelsen för folkets husföreningarnas riksorganisation* hemställt om sådan ändring av gällande bestämmelser, att vid taxeringen till inkomst- och förmögenhetsskatt bottens kattens grundbelopp för folkets husföreningarna beräknas till 5 procent av det beskattningsbara beloppet. Enligt styrelsens uppfattning skulle en sådan ändring enklast kunna åstadkommas genom att i 18 § 2 mom. förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt uttrycket »svenska ekonomiska föreningar» utbytes mot en benämning, varigenom »svenska föreningar med ändamål att åstadkomma allmänna samlingslokaler och som för förverkligande av detta syfte idka ekonomisk verksamhet» ej inbegripas i förstnämnda uttryck. Styrelsen anförde i anslutning härtill, att bottens kattens grundbelopp därigenom komme att i fråga om föreningar beräknas till 10 procent av det beskattningsbara beloppet endast för sådana sammanslutningar som åsyftas i 1 § första stycket av lagen om ekonomiska föreningar men ej för några andra. Vidare hemställdes, att i 5 § 1 mom. kommunalskattelagen skulle tilläggas ett stadgande av innebörd, att jämväl folkets husföreningars byggnader bleve undantagna från skatteplikt till fastighetsskatt.

Över berörda framställning ha, efter remiss, yttranden avgivits av kammarrätten samt länsstyrelserna i Stockholms, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Örebro och Västernorrlands län.

Kammarrätten har erinrat om att regeringsrätten genom utslag den 7 oktober 1942 (referat nr 51) med hänsyn till arten av en förenings verksamhet bestämt att bottens kattens grundbelopp skulle beräknas som om föreningen vore en ekonomisk förening, ändå att föreningen ej blivit registrerad såsom sådan. Frågan huruvida en folkets husförening, som registrerats såsom ekonomisk förening, skulle beskattas som ekonomisk eller ideell förening hade, kammarrätten veterligt, icke varit föremål för prövning i högre instans. Riktigheten av styrelsens uppgift att folkets husföreningarna allmänt beskattades som ekonomiska föreningar saknades dock anledning ifrågasätta. Styrelsen hade såsom skäl för sin framställning anført bland annat, att folkets husföreningarna hade till ändamål att tillhandahålla samlingslokaler för före-

ningslivet. Enligt kammarrättens mening förtjänade förverkligandet av detta ändamål förvisso statsmakternas stöd. Att detta vore av dem erkänt framginge för övrigt av kungörelsen den 11 december 1942 (nr 913) om bidrag och lån av statsmedel för anordnande av allmänna samlingslokaler. Kammarrätten kunde emellertid icke tillstyrka, att sådant stöd lämnades även i den av styrelsen föreslagna formen. Det kunde nämligen med fog invändas, att en undantagslagstiftning sådan som den föreslagna icke borde tillskapas allenast med tanke på folkets husföreningarna. Även annan verksamhet av ideell art än tillhandahållandet av samlingslokaler torde med lika goda skäl kunna påkalla motsvarande skattelindring. Därtill komme att det måste anses irrationellt att meddela understöd på föreslaget sätt. Föreningar med små inkomster och därför med sannolikt stort behov av understöd skulle — om den föreslagna lagstiftningen genomfördes — få ringa hjälp, medan de föreningar, som åtnjöte stora inkomster och förty kunde förmodas vara i mindre behov av hjälp, skulle erhålla ett icke obetydligt understöd.

Kammarrätten avstyrkte även framställningen, i vad densamma avsåg undantagande av folkets husföreningarna tillhöriga byggnader från skatteplikt till fastighetsskatt, men ifrågasatte, huruvida icke framställningen i denna del borde överlämnas till de sakkunniga för utredning rörande inadvvertenser i nuvarande skattesystem (1944 års allmänna skattekommitté) att av dessa tagas i beaktande.

Länsstyrelsen i Stockholms län ansåg, att, om en förenings verksamhet icke syftade till främjande av enskildas ekonomiska intressen, ändamålet, sådant det framträdde i den bedrivna verksamheten, borde vara avgörande för föreningens ställning i skattehänseende, oberoende av om föreningen blivit registrerad såsom ekonomisk förening eller icke. Länsstyrelsen tillstyrkte därför bifall till framställningen i detta hänseende. Däremot fann länsstyrelsen icke tillräckliga skäl föreligga att medgiva ifrågavarande föreningar skattefrihet till fastighetsskatt.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län vitsordade i princip det skäligen i att föreningarnas verksamhet med tillhandahållande av samlingslokaler icke väsentligt hämmades genom beskattning. Länsstyrelsen fann det motiverat, att utredning skedde av frågan om och i vad mån befrielse från fastighetsskatt och skattefrihet vid inkomsttaxeringen för hyresinkomst borde ske i sådana fall, där en förening faktiskt tillhandahölle allmän samlingslokal för uthyrning till ideella eller eljest allmännyttiga ändamål. Länsstyrelsen ansåg det angeläget att uppdelade »svenska ekonomiska föreningar» enligt skattelagarnas terminologi, så att därifrån avskildes till lindrigare beskattning icke blott folkets husföreningar utan även andra föreningar, vilkas verksamhet huvudsakligen avsåge annat än ekonomiska syften.

Även länsstyrelsen i Västernorrlands län förordade, att en utredning i ämnet skulle vidtagas för vinnande av mera ändamålsenliga bestämmelser än de nu gällande.

Länsstyrelserna i Malmöhus och Örebro län avstyrkte bifall till framställningen. Därvid anfördes av förstnämnda länsstyrelse, att det väl knappast

torde gå för sig att karakterisera folkets husföreningarna såsom enbart ideella sammanslutningar. I det allmänna medvetandet torde dessa föreningar snarast ha tillkommit för att säkerställa lokalbehovet för en viss kategori medborgares fackliga och politiska korporationer. Endast rent undantagsvis torde väl ifrågavarande lokaler upplåtas åt andra sammanslutningar än de nämnda. Enligt länsstyrelsens förmenande kunde således dessa föreningar, även om de i viss utsträckning gagnade ideella syften, knappast anses fylla ett samhälleligt behov. Styrelsen hade icke ifrågasatt annat än att lokalföreningarna i allmänhet dreve sådan ekonomisk verksamhet att därmed följde skyldighet att föra handelsböcker. I följd härav vore de också enligt gällande lag att anse såsom ekonomiska föreningar. Att under sådana förhållanden bevilja dem den skattelindring, som ett hänförande till c) av 2 mom. 18 § förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt innebure, finge nog betecknas som ett alltför väsentligt frångående av hittills gällande principer för beskattningen. Sannolikt skulle också åtskilliga andra sammanslutningar på liknande grunder kunna göra anspråk på att komma i åtnjutande av samma förmåner och bleve det för taxeringsmyndigheterna otvivelaktigt förknippat med icke obetydliga svårigheter att göra en tillfredsställande och rättvis gränsdragning. Det kunde också allvarligen befaras att en lagändring som den ifrågasatta skulle kunna bli föremål för missbruk.

Ovannämnda framställning har hittills icke föranlett lagstiftningsåtgärd.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 maj 1945 har statsrådet och chefen för justitiedepartementet tillkallat revisionssekreteraren C. E. Hagbergh att såsom utredningsman med biträde av vissa sakkunniga verkställa utredning för *översyn av lagstiftningen om ekonomiska föreningar*. Enligt direktiven skola vid utredningen övervägas bland annat frågan om ändamålsenligheten av det nuvarande systemet för de ekonomiska föreningarnas registrering samt frågan om införande av möjlighet för föreningar, som icke falla under 1911 års lag, att om de så önska vinna registrering. I direktiven har vidare uttalats, att det från skattesynpunkt är önskvärt att åstadkomma en gränsdragning mellan de egentliga ekonomiska föreningarna samt övriga föreningar.

Enligt uppgift i riksdagsberättelsen till årets riksdag beräknas uppdraget bli slutfört under år 1947.

I de nu ifrågavarande motionerna har anförts bland annat, att folkets husföreningarna hade till ändamål att genom köp eller uppförande av byggnader tillhandahålla samlingslokaler för tillgodoseende av såväl olika fackliga och politiska organisationers som ock andra ideella föreningars med skilda folkbildningsuppgifter intressen. Folkets parkföreningarna hade till ändamål att efter sunda principer arbeta för nöjeslivets höjande. Icke minst verkade de för god scenisk konst. Medlemmar i folkets hus- och folkets parkföreningar voro ideella organisationer och enskilda personer. I regel vore medlemmarna också andelsägare. På andelskapitalet betalades så gott som

undantagslöst icke ränta. Ej heller vore utdelning vanlig. Det vore säkerligen riktigare att betrakta medlemmarnas andelsteckning icke såsom kapitalplacering utan såsom bidrag till ett ändamål av gemensamt intresse. Folkets husföreningar måste för att bereda de i de flesta fall ekonomiskt svaga föreningarna på orten tillgång till lokaler till lägsta möjliga kostnad tillämpa låga lokalhyror. Hyresinkomsterna försloge därför ofta icke till täckande av föreningarnas utgifter för räntor och amorteringar. Ytterligare medel måste i stort sett anskaffas genom festers anordnande. Med folkets husföreningarnas egentliga verksamhet, d. v. s. fastighetsförvaltning, förenades ej sällan verksamhet, som i förstone kunde te sig såsom självständig förvärvsverksamhet, t. ex. drivandet av biograf, bageri och konditori, buffé och tobaksaffär. Denna verksamhet hörde emellertid naturligt samman med föreningarnas egentliga verksamhet. Folkets parkföreningarnas verksamhet hade ej heller karaktär av näringsfång. Flertalet folkets hus- och folkets parkföreningar torde vara registrerade såsom ekonomiska föreningar. Uppenbarligen kunde ifrågakarande föreningar icke hänföras under första stycket av 1 § i lagen om ekonomiska föreningar. Deras verksamhet åsyftade ju icke att främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Däremot vore de föreningar, som förutom den rena förvaltningen av en folkets husfastighet eller en folkets park dreve verksamhet, varmed följd skyldighet att föra handelsböcker, hänförliga under andra stycket av samma paragraf och kunde alltså registreras såsom ekonomiska föreningar. Den omständigheten att folkets hus- och folkets parkföreningar, vilkas ändamål obestriddigen vore rent ideellt, valt att bli registrerade såsom ekonomiska föreningar hade för dem medfört synnerligen ofördelaktiga konsekvenser i skattehänseende. De hade nämligen därigenom blivit beskattade såsom ekonomiska föreningar med en sammanlagd statsskatt av 32 procent av det beskattningsbara beloppet, under det att en ideell förening haft att erlägga sådan skatt med 13,5 procent av samma belopp. En betydelsefull förbättring av ifrågakarande föreningars ekonomiska villkor skulle inträda, om statsskatten även för dem beräknades efter de grunder, som gällde för ideella föreningar. Det vore vidare rimligt, att folkets hus- och folkets parkföreningars byggnader, i likhet med nykterhetsföreningars byggnader, undantoges från skatteplikt till fastighetsskatt.

I de föreliggande motionerna har yrkats skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om skyndsamt utredning i syfte att folkets hus- och folkets parkföreningar bli hänförliga till sådana juridiska personer som enligt nu gällande bestämmelser ha att erlägga statlig inkomst- och förmögenhetsskatt samt värnskatt med 13,5 procent av det beskattningsbara beloppet. Motionärerna ha därvid anfört, att den omständigheten att ifrågakarande föreningar, vilkas ändamål vore ideellt, valt att bli registrerade såsom ekonomiska föreningar, för dem medfört, att de i beskattningshänseende betraktas såsom ekonomiska föreningar och därvid få erlägga statlig skatt med 32 procent av

Utskottet.

det beskattningsbara beloppet. Vidare har yrkats, att dylika föreningar tillhöriga byggnader skola bliva undantagna från skatteplikt till fastighetsskatt.

Vad först angår spørsmålet om skattelindring vid den statliga beskattningen får utskottet framhålla, att — såsom jämväl uttalats i flera av de överovannämnda framställning avgivna remissyttrandena — även andra föreningar än de nu ifrågavarande på lika goda grunder torde kunna kräva en skattelindring av här avsett slag. Skall en lagstiftning med ändrade bestämmelser i förevarande hänseende genomföras, bör densamma fördens skull icke enbart taga sikte på folkets hus- och folkets parkföreningarna utan på alla de föreningar med liknande ändamål och verksamhet, vilka nu beskattas såsom ekonomiska föreningar.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen kan enligt 1 § lagen om ekonomiska föreningar registrering såsom ekonomisk förening beviljas dels förening med ändamål att genom ekonomisk verksamhet främja medlemmarnas ekonomiska intressen, dels ock förening, som genom idkande av verksamhet varmed följer skyldighet att föra handelsböcker främjar annat ändamål än medlemmarnas ekonomiska intressen. Även en förening, som främjar ett ideellt ändamål, kan således, om den bedriver verksamhet varmed följer bokföringsplikt, enligt detta stadgande registreras såsom ekonomisk förening. I beskattningshänseende torde enligt nu gällande bestämmelser en förening av sistnämnda slag under angiven förutsättning behandlas såsom ekonomisk förening. Detta gäller enligt praxis (RÅ 1942 ref. 51) även för det fall, att föreningen underlåtit att söka registrering såsom ekonomisk förening, ehuru så bort ske. Däremot synes icke genom något avgörande i högsta instans vara klarlagt, hur en förening, som främjar ett ideellt syfte och som ej bedriver sådan verksamhet varmed följer bokföringsplikt men det oaktat blivit registrerad såsom ekonomisk förening, skall behandlas i beskattningshänseende. Såvitt utskottet kan finna, bör emellertid icke enbart den formella omständigheten, att en sådan förening blivit registrerad, föranleda därtill att föreningen blir beskattad såsom ekonomisk förening. Utskottet håller sålunda för sannolikt, att enligt nu gällande bestämmelser och praxis exempelvis folkets hus- och folkets parkföreningar, även om de blivit registrerade såsom ekonomiska föreningar, bliva i beskattningshänseende behandlade såsom ideella föreningar, såvida de icke bedriva sådan verksamhet, varmed följer bokföringsplikt. Är denna utskottets uppfattning riktig, begränsas den föreliggande frågan om skattelindring vid den statliga beskattningen till sådana föreningar med ideellt syfte, vilka bedriva verksamhet av nys angivet slag.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen pågår för närvarande inom justitiedepartementet utredning för översyn av lagstiftningen om ekonomiska föreningar. I direktiven för denna utredning ha även berörts de skatterättsliga frågorna. Sålunda har i direktiven uttalats, att det från skattesynpunkt vore önskvärt att åstadkomma en gränsdragning mellan de egentliga ekonomiska föreningarna samt övriga föreningar.

Enligt utskottets mening bör den nu föreliggande frågan tagas under närmare övervägande. Då utskottet emellertid förutsätter, att så kommer att ske vid den nu pågående utredningen, finner utskottet ej skäl förorda skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning i ämnet.

Beträffande spørsmålet om undantagande från skatteplikt till fastighets-skatt för folkets hus- och folkets parkföreningar tillhöriga byggnader anser sig utskottet i avbidan på resultatet av berörda utredning icke böra ingå på ett närmare bedömande av detta spørsmål.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att de likalydande motionerna I: 146 av herr Birger Andersson m. fl. och II: 231 av herr Odhe m. fl. om beredande av skattelindring för folkets hus- och folkets parkföreningar icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 27 februari 1947.

På bevillningsutskottets vägnar:

A. J. BÄRG.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Johan Bärge, Elon Andersson, Wahlmark, Velander, Ekman, Frans Ericson, Robert Berg, Näsgård, Rosander och Isaksson samt

från andra kammaren: herrar Hagberg i Malmö, Björklund, Olsson i Gävle, Henriksson, Falk, Jonsson i Skedsbygd, Karlsson i Grängesberg, Kristensson, Bladh och Norup.
